

Asia: VN/846/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tilastokeskuksen lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto.

Tilastokeskus on valtion viranomaisen, jonka tehtävänä on tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2 §:n mukaan laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtia valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Tilastolain (280/2004) 2 §:n mukaan Tilastokeskus on valtion tilastotoimen yleisviranomaisen. Tilastolain 20 §:ssä on säädetty Ahvenanmaata koskevista erityissäännöksistä. Kyseisen pykälän mukaan Ahvenanmaata koskevien tilastojen laatimisessa noudatetaan, mitä Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) säädetään. Valtakunnan viranomaisten tilastotarkoituksiin saamia Ahvenanmaata koskevia tietoja voidaan 12 ja 13 §:n estämättä luovuttaa tilastojen laatimista varten Ahvenanmaan tilastoja laativille viranomaisille.

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi lainsäädäntövallan jaosta. Lakiluonnoksen 27 §:n 1 momentin 32-kohdan mukaan lainsäädäntövalta on Maakuntapäivillä Ahvenanmaan oloja kuvaavien tilastojen osalta ja Eduskunnalla lakiluonnoksen 28 §:n 1 momentin 47-kohdan mukaan valtion tarvetta koskevien tilastojen osalta. Tämä ehdotus vastaa nykytilannetta, eikä Tilastokeskuksella ole siihen huomautettavaa.

Lakiehdotuksen 46 §:ään on sisällytetty säännöksiä valtion ja Ahvenanmaan tilastoviranomaisten yhteistyön perusteista muun muassa tilastotyössä. Kyseisessä pykälässä ehdotetaan sopimusasetuksen antamista. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan asetuksesta tulisi valtion tilastoviranomaisten ja Ahvenanmaan tilastoviranomaisen välisen yhteistyön varsinainen perusta. Tilastokeskus toteaa, että yhteistyö Ahvenanmaan tilastoviranomaisen kanssa on sujunut erittäin hyvin ja on luonteeltaan jatkuvaa. Tilastoyhteistyöstä valtakunnan ja Ahvenanmaan tilastoviranomaisten välillä ei aikaisemmin ole säädetty, vaan yhteistyötä on toteutettu yhteistyö- ja sopimus pohjaisesti, jotta voitaisiin välttää päällekkäinen tiedonkeruu ja tiedonantajien ylimääräinen tiedonantorasite. Tilastokeskuksella on hyviä kokemuksia nykyisestä sopimus pohjaisesta

yhteistyöstä Ahvenanmaan tilastoviranomaisen kanssa. Sopimuksen korvaaminen asetuksella olisi paitsi tarpeeton hallinnollinen lisärasitus, niin myös vaikeuttaisi tilastotuotannon ja laitosten välisen yhteistyön sopeuttamista muuttuviin olosuhteisiin ja tietotarpeisiin. Tilastokeskus ei kannata ehdotettua käytäntöä, että Ahvenanmaan itsehallintolaissa tilastotoimen yhteistyötä säädettäisiin asetusperusteisesti sopimusasetuksella.

Tällä hetkellä hyviä käytänteitä tilastoyhteistyöstä edustaa usean aineistojen veloituksettomat toimitukset sekä esimerkiksi toimeksiantosopimuksella sovittu kulutustutkimuksen Ahvenanmaan kotitalouksille tehtävä lisäotos, mikä mahdollistaa alueellisten tietojen tuottamisen riittävällä luotettavuudella koordinoitusti ja tehokkaasti samassa valtakunnallisessa tiedonkeruussa. Eriytetyn tiedonkeruun mahdollisuuksia sekä tarkempien tietojen julkaisemista tulee aina harkita tapauskohtaisesti, huomioiden tilastoalan tietosuojauksen vaatimukset, viranomaisen vastuu kustannustehokkuudesta ja sovellettavat menetelmät, mitkä voivat myös estää tietojen julkistamisen maakuntatasolla.

Uutena elementtinä lakiehdotuksen 46 §:ssä säädettäisiin velvollisuudesta esittää valtiollisten viranomaisten julkaisemissa tilastoissa Ahvenanmaata koskevat tiedot erillään muun Suomen tiedoista, jos mahdollista. Mikäli tällä tarkoitetaan sitä, että jatkossa Ahvenanmaan tiedot eivät voisi sisältyä Suomen tietoihin, Tilastokeskus ei pidä tätä mahdollisena seuraavassa esitetyistä syistä. Sen sijaan on mahdollista jatkaa ja resurssien, tietosuojan ja aineistojen salliessa laajentaa menettelyä, missä Ahvenanmaan tiedot ovat osa Suomen tietoja, mutta ne myös julkaistaan erikseen, esimerkiksi Ahvenanmaan oman tilastoviranomaisen toimesta.

Tilastokeskuksen kaikissa tilastojulkistuksissa Ahvenanmaan tiedot julkistetaan erikseen, kun käytössä on koko Suomea pienemmät aluejaot. Näitä aluejakoja ovat muun muassa suuralueet, maakunnat, seutukunnat, aluehallintovirastot (AVI), elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset). Tilastokeskus on kuvannut Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2015 -julkaisussa yleisimmät tilastoissa käytettävät kuntapohjaiset standardoidut alueluokitukset, joka sisältää myös tilastollisen kuntaryhmitelmän ja kielisuhdeluokituksen. (https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yksk28_201500_2015_13520_net.pdf).

Lisäksi Suomen tilastollisessa vuosikirjassa yksi luku käsittelee yksinomaan Ahvenanmaata. Voidaan jo todeta, että Ahvenanmaata koskevat tiedot esitetään tilastoissa erikseen ja Suomen tiedot julkaistaan aina koskien koko maata. Ahvenanmaan tietoja erillisissä julkaisuissa ja julkistuksissa julkaisee Ahvenanmaan oma tilastovirasto omalla toiminnallaan.

NUTS (yhteinen tilastollisten alueyksiköiden nimikkeistö) on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1059/2003, joka koskee jäsenvaltioiden talousalueita. NUTS:n päätasona on Suomi/Finland. Luokitustasoilla 1-3 Åland on omana alakohtanaan luokituksessa. Tilastokeskus kiinnittää huomiota HE perusteluiden kansainvälisessä vertailuissa esitettyihin esimerkkeihin, joissa mainitut Färsaaret ja Grönlanti eivät kuulu Tanskan talousalueeseen ja niiden tilastoinnin käytäntöjä ei siten voi rinnastaa Ahvenanmaan tilastointiin.

NUTS-asetuksen mukaan Suomen talousalueeseen sisältyy Ahvenanmaa. Näin ollen varsinaisten tilastoasetusten perusteella Eurostatiin toimitettavien koko maan tietojen pitää sisältää myös Ahvenanmaan tiedot. Tilastokeskus katsoo, että käytössä olevaa tilastointitapaa, jossa Ahvenanmaan tiedot esitetään osana koko maata kuvaavia lukuja käyttäen virallisia alueluokituksia, ei voida muuttaa niin, että Ahvenanmaan tiedot esitettäisiin tyystin erillään Manner-Suomesta.

Tilastokeskus pitää esitystä tietojen erillisestä julkaisemisesta Suomen kansainvälisten sitoumusten ja EU-lainsäädännön näkökulmasta mahdollisena toteuttaa. Siksi se ei pysty esittämään arviota muutoksen vaikutuksista tilastotuotannon kustannuksiin. Toimialansa ulkopuolisena kysymyksenä Tilastokeskus huomauttaa, että koko Suomea koskevat tiedot eivät ole yksin tilastotoimea koskeva asia. EU-jäsenmaksu ja monet muut kansainväliset veloitteet perustuvat koko Suomea koskeviin tietoihin ja niitä ei korvata Manner-Suomen tiedoilla.

Tilastokeskus ei myöskään pysty arvioimaan kokonaisvaltaisesti Ahvenanmaan tasolla julkaistavien tietojen edellyttämän tilastollisen tarkkuuden lisäämisen kustannuksia, jotta tilastoja voitaisiin nykyistä kattavammin julkaista Ahvenanmaan tasolla, koska kaikki lisäotokset joudutaan arvioimaan tapauskohtaisesti tilastoalan modernisoinnin ja kustannustehokkuuden vuoksi. Tilastoalalla on lukuisia uusia asetusperusteisia tietovaatimuksia ja kansainvälisiä metodologiamuutoksia, jotka edellyttävät tilastoinnin laajentamista ja tehostamista edelleen. Tämän vuoksi jokaisen tiedonkeruun yhteydessä tulee arvioida uudet menetelmät, uudet käytettävissä olevat muut lähdeaineistot ja niiden riittävyys tietotarpeisiin sekä käytössä olevien resurssien riittävyys.

Tilastokeskus arvostaa Suomen virallisen tilaston tuottajien hyvää yhteistyötä ja kaikkia kehittämispyrkimyksiä, jotka edistävät tilastontuottajien yhteistoimintaa ja tiedontuotannon kehittymistä.

Markus Sovala

Pääjohtaja

Johanna Laiho-Kauranne

Ylijohtaja

Orjala Helvi
Tilastokeskus